

Frances Trasuns

ENBUJAS

ĪVODA VĒRDS

As saceišu atklōti, ka nikod nav bejš muns nūdums nūzadorbōt ai daiļū literaturu, i seviški ai poezeji i fabulom. Vysu munu laiku, kas maņ atlyka nu omota dareišonom, maņ aizjāmá seiki, populari raksteni, žurnalistika i sabīdriskī dorbi. Muna korstō vieleišonōs beja pacáļt Latgolys zemņiku gareigi i materialy, radāť Latgolā vajdzeigūs inteligentūs spākus i apvīnōť latvišu tautu vīnā organismā, navōrdūt jōs īpatneibu, i īkarōť tautai breiveibu. Par patīsu poetu nikod sevi naskaitieju i naskaitu. Deļ poezejis as naradzu pi sevá napīcīšamu dōvynu - dzeivys, plaši apcerūšys fantāzejis i mōkslys īķļauť mýsu volūdys skaistōs, vacōs formys ryma i ritma (ritma un atskaņu) spulgōtōs ryndōs. A pādejū laiku virzīņš latvišu dailā literaturā, seviški poezejī, mani stypri naapmīrynōja. Daži naaicynōti poeti, bez poezejis dōvynom i dzeivō gora, kaldynoj vysaidys »peršas« bez satura i formys; i, lai dabōť rymu voi ritmu, nūraun vōrdim golūtnis, darynoj jaunus, nasaprūtamus vōrdus bez kaidys vajdzeibys, sagrūza formys i maitoj volūdu. Bez to maņ gadājās bīži rádžāť, kai baltīši, latviši, šaipa zūbus par latgalīšim, vaicōdami: »Kur tod jiusu literatura?« Tys mani pamudynōja čartīs pi fabulom, lai parōdeitu, ka, jo tik latgalim býš laiks i gribeišona, tod i jī prasš izlaisť pasaulī na švakōkys »ziņģes un peršas«. Tod as gribieju vāļ pīrōdāť, ka mýsu volūda ir dīsgon bogota ai vōrdim i formom, lai mās varātu iztikť bez vōrdi i formu sagrūzeišonys. Tipus maņ dāvá pādejus laiku politiskōs i sabīdriskōs personys i grupys, kuru darbeiba tai i prasājās, lai tū izmastu iz papeira.

SATURS I FABULU PYRMĪSPĪDUMI

ROZBA SUNŠ	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.15</i>
MŌKSLINĪKS I CYUKA	<i>Brīvā Zeme, 1921, Nr.290, 17.lpp.</i>
VUŠKYS I CYUKYS	<i>F. Trasuns. Fabulas. R., Leta, 1924,</i>
ROGOVYS I ROTI	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.16,</i>
ZVIERI NAMDARI	<i>F. Trasuns. Fabulas. R., Leta, 1924,</i>
DEMOKRATI	<i>Latgolas Vārds, 1922, Nr. 39, 2.lpp.</i>
PĀLIS	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.20,</i>
SAIMINĪKS I ŽURKYS	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.24,</i>
ŽURKYS I MŌJU LŪPI	<i>F. Trasuns. Fabulas. R., Leta, 1924,</i>
PALĀDA I SAULĀ	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.21,</i>
ZEPS I PEIPĀ	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.20,</i>
POLITIKI, ZVIERBULI I ŽOGOTA	<i>Latgolas Vārds, 1922, Nr.36, 2.lpp.</i>
ŽYDS I VYLKS	<i>Amerikas Atbalss, 1922, Nr.1</i>
LOPSA I ZAČŠ	<i>Latgolas Vārds, 1922, Nr.14, 2.lpp.</i>
VABALĀ I BIT	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.26</i>
EZELI ZVIERU PADŪMĪ	<i>F. Trasuns. Fabulas. R., Leta, 1924,14.lpp.</i>
DIV BRŌLI	<i>Latgolas Vārds, 1922, Nr.3, 2.lpp.</i>
DARVINISTS I ORANGUTANS	<i>Latgolas Vārds, 1922, Nr.10, 2.lpp.</i>
BITIS I LAPSINIS	<i>Latgolas Vārds, 1922, Nr.4, 2.lpp.</i>
EZELŠ	<i>Latgolas Vārds, 1922, Nr.38, 2.lpp.</i>
STRODS	<i>Latgolas Vārds, Nr.9, 2.lpp.</i>
ŌPŠŠ, LOPSA I EZŠ	<i>Latgolas Vārds, 1921, Nr.11, 2.lpp.</i>
KRYLOVS I CYUKA	<i>F. Trasuns. Fabulas. R., Leta, 1924</i>
FILOSOFS I CYUKA	<i>F. Trasuns. Fabulas. R., Leta, 1924</i>
KAČŠ I PĀLĀ	<i>Brīvā Zeme, 1921, Nr.290, 17.lpp.</i>
ZVIERU TĪSA	<i>Brīvā Zeme, 1921, Nr.290, 17.lpp.</i>
ŪZULS I BOKA	<i>F. Trasuns. Fabulas. R., Leta, 1924</i>
ZYRGŠ I EZELŠ	<i>Latgolas Vārds, 1922, Nr.6, 2.lpp.</i>
VYLKS I VUŠKYS	<i>Latgolas Vārds, 1922, Nr.2, 2.lpp.</i>
ŽOGOTYS I LAKSTEIGOLYS	<i>Latgolas Vārds, 1921, Nr.50, 2.lpp.</i>

LŌČA LYKUMS	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.13,</i>
VYLKA OSORYS	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.14,</i>
SLONS I GUNŠ	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.17,</i>
DRAUGI	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.19,</i>
RUPUČŠ I KAČŠ	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.22,</i>
CELÁVEIRI I SUNI	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.23,</i>
REFORMATORS	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.25,</i>
PAKLAUSEIGŌ SAIMÁ	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.27,</i>
MÁŠLY I LÁBEIBA	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.29,</i>
LŌČI I KULTURA	<i>Brīvā Zeme, 1921, Nr.290, 17.lpp.</i>
SULTANS I DERVIŠS	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.2,</i>
CYUKA I SILÁ	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.1,</i>
MORALISTI	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.1,</i>
ŌZŠ I VUCYNS	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.12,</i>
ŌZŠ I DŌRZINĪKS	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.14,</i>
ZEMNĪKS I CYUKA	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.5,</i>
VYSTU SAIMÁ	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.3,</i>
DŌRZINĪKS I VABALÁ	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.9,</i>
ŠPEKULANTS	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.6,</i>
VABALÁ I ŪDS	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.4,</i>
VYLKS I DZAGŪZÁ	<i>F. Trasuns. Fabulas. R., Lēta, 1924</i>
STYMBYNS	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.7,</i>
DIVI SUNI	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.8,</i>
MYUSYS ORŌJIS	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.12,</i>
TAISNEIBA I VARA	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.11,</i>
LŌČŠ PI DORBA	<i>Zemņika Bolss, 1925, Nr.16,</i>
DORBS I NATYKUMS	<i>Zemņika Bolss, 1925, Nr.17,</i>
KIENENŠ I TRYBŪNS	<i>Zemņika Bolss, 1925, Nr.12,</i>
CYUKA	<i>Zemņika Bolss, 1924, Nr.18,</i>
MEDINĪKI	<i>Zemņika Bolss, 1925, Nr.15,</i>

ROZBA SUNŠ

Iz gubys skrondu, apsorgōdams sovu dorba frontu,
Vyss dubļūs nūzabridš, Rozba sunš
Pi vōrtim garšļauk atsagula sorgōtš saiminīka montu.
Jys beja sunš
Kai gunš.
Pa naktim mōjōs sorgs kai zvons,
Pi lūpim dīn kai gons,
Pi zyrgim - pīguļnīks,
Ai saiminīku meža - medinīks,
Deļ bārnim teirumā voi sātā - draugs,
Deļ saimineicys mozgōtōjs, kod nateirs beja trauks.
Kod cyuka dōrzā īleida i lokstus škina,
Jys, jiemš aiz ausš kai eistīs dōrzinīks, tū ōrā dzyna.
Pa dorbam, gūdeibai - tōļ taida Rozbys pameklātš
Voi lobōku sāv izvielātš!
Bet sunám kaidš jau gūds,
Kod sorga omotā?
I Rozbai tai - nu vysim tikai sūds,
Ka naapraksteisi ni grōmotā.
Cyts patš i lobs, bet lomoj jū — kam borgs,
I otkon cyts, kas ļauns — kam sorgs.
Patš saiminīks, i tys jū breižim kōjom sporda,
Ni syltys vītys jam, ni sylta iedīnā, ni gorda.
A ŗazi gadājās, kai fabulā ir teikts,
Ka Rozba beja beigts
Voi nu aiz tō, ka saslyma,
Voi tai — aiz vacuma i vōrgim salyma.
I verīs niu, kai vysi Rozbu teic! —
Ka cyta taida suná nav, kas itai sovu dorbu veic.
Paš pīminekli jam iz kopa stota,

Kū truseiṡ rādžādams tik golvu krota
I soka: kas Rozbai niu nu tō, kod jō vairs nav?
Šū pīminekli stotit jiuṡ tik poši sáv.

*

Storp ļaudim tai: pec nōvis vysim pīminekļus stota;
A cikam dzeivs, tod plyukoj tai, ka dzeiva napalīk ni mota.

MŌKSLINĪKS I CYUKA

Pec ilgōm dīnom, nagulātōm naktim pabeidzš sovu dorbu,
Kaidš mōkslinīks ai patikšonu iz tū skatājās,
Jo eistyn beja lobs
Jō dorbs.

Iz lela audakla nu vīnys pusis azars laistājās,
Pi azara iz kolna mōjenis storp kūkim
Ai boltim, reita saulis apgaismōtim lūgim.
Nu ūtrys — rudzu lauks ai zalta vōrpom,
Kas vieja kustynōts, kai jjurys šyupojās
I zalis pļovys īlejōs pa storpom.

Pa vydu ceļš,
Nu pīlejušom paļtim vītom siermi-zaļš,
Bet vītom sudobrōts kai jūsta lūcājās iz mōjom.
I tōļōk mežš i dabass speidāja kai dzeivs.
Nu kļūdom breivs,
Šys gleznys skots aiz tikam beja labai leidzeigs,
Ka putni, mōneidamīs, nōcá borim,
Lai nūzamāšt iz kūku zorim.
To breinuma nikaida nav,
Ka vysi dorbu slavāja
I mōkslinīkam par tū pateicá.

*

Pi mōkslys dorba ari cyuka pīnōcá,
Tū paūdá
I sacāja par šaļti:
As cerieju tá atrašt dubļu paļti,
Bet asmu zaudiejusá tikai laiku veļti.
— I mōkslys dorbu saplāsá.

VUŠKYS I CYUKYS

Kod lobu draugu nav, iz švakim lobōk atmāt tu ai rūku,
Jo ai draugim ir tyspaṭ, kas ir ai kūku.
Kod kūks ir švaks, lai cik jys sūleitu tāv dauḑz,
Kod augļus nu jō trauḑ,
Tod tī ir taidi skōbi,
Ka vīnom cyukom lobi.
Caur švaku draugu paliksi tu patš ai slyktu goru
Kai kūks, kam īškeļsi tu slyktu zoru.
Deļ pīmāra as itū fabulu jums doru.

*

Nu vacim laikim vuškys ganāja tik gons.
Pi gona suni klōt kai zvons,
Kas, vylku maneidami, trūksni taisāja
Tai vuškenis nu vylkim sorgōja.
Tys tīsa gon, ka goni vuškys cierpa
I vodmolu deļ sevá nu jūs vylnys vārpá.
Bet vuškom vylna dreizi atauga,
I dzeivá beja mīreiga.
Tod vuškys vysi slavāja
I pīmāra pi vuškom vaicōja.
Tik cyukys lomōja,
Kod izteiktḑ kaidu gribāja,
Lai beja sīvítá voi veirs:
»I lāns kai vuškená, i teirs,
I natur ļauna nūdūma.«
Nu, vōrdu sokūt, naprota, kai daudzynōṭ jūs tykuma.
A řaizi gadājās, ka taida dzeivá vuškom atbōda.
Jōs sáv par gonim cyukys pīlaidá:
Reḑz, cyuku breiveiba jōm patyka. —
A kas nu nūtyka?

Kod cyukys beja tykušys pi gonu varys,
Tod i vuškenis par cyukom pōrvārtā.

ROGOVYS I ROTI

Storp rogovom i rotim gōja lely streidi,
Kas lobōk nu jīm sovu dorbu veic?
— Kō tu storp ļaudim leidi,
I kas nu ļaudim tevi teic?
— Tai soka rotim rogovys.
— As tik tam breinojūs, ka jī táv naporōda durovys!
Tu kroti tai, ka vysi zūbi klab,
Bet skrīnu vīgli as pa snīgu kai pa gaisu,
I manī sādāt̃ kotram lab.
Nu, sok tu patš, voi as, kai tu, kod putekli voi trūksni taisu?
— Kam blienis málšt̃! jōm atbiļđ rotī.
Kū sevi tu par pīmāru tá stoti!
Tu poša dūbjōs ciert̃, ka gaisā celās capurá i moti.
A vosorā voi vari tu pa smiļktim šliukt̃
I sevī atsasāšt̃ kū lyugt̃,
Kod as pa ladu, dublim voi pa sausu,
Kai grybu braucu, ģturādams dreizu tecīni voi gausu?
I tai storp rogovom i rotim ilgi gōja naidš,
Cyts cytam pīmátá i smōdāja: tu šaids! tu taidš!
Bet navarādami vīns ūtru veikt̃
I streidu beig̃t̃,
Jī vīnōjās, lai zyrgš jūs škir:
Kurs nu jīm obim lobōks ir?
Tod zyrgš jīm itai tīsu sludynoj:
Jiuš obi
Kai nosta vīnaidi maņ lobi;
Maņ obejus iz sova kokla jōnosoj.

*

Tai zemņikim, ka pazaklauš, to pylns ir draugu.
Lai kaidi viersinīki nōk,

Jī vysi skaisti runōt mōk.
A kod tūs draugus raugu,
Tod jī par zemnīku i nagōdoj.
Bet moksōt zemnīkam vysvairōk jōmoksoj.

ZVIERI NAMDARI

Ka kūpeibā ir spāks,
Pret tū i runōt grāks.
Bet dorbā loba nagaidi,
Kod sazabīdrōsi ai naprašku voi nagūdi —
Tik sevi padareisi vōju.
Tū rōdās itei fabula, kū as pi cytom krōju.

*

Gon zvierim gultys nav, ni mōju.
Jī apgulst kotrys tī, kur patš zam sōnim paklōj sovu kōju.
A ŗaizi gadājās, ka vuškys, vylks ai ezeli i cyuka
Tik četrotā, kod cytu daleibnīku tryuka,
Sáv bīt par draugim sūlāja
I zīmai mōji taisāja.
Pec nūrunōta leiguma, jī vīnuvīt sagōja
I dorbu sadereigi īsōcā
Ai garu apsprīdi, kam vajdzeigs fundamentus rakūt,
Nu gunš kam āku sorgōt kotru nakūt,
Kam otkon bolkyš viļkūt
I cytu cytai viersum likūt.
Bet dorbs jīm nazaveicā,
Lai kai jī kotrys sovu tykumu i dorbu teicā.
Kod vušku bors
Pec tō, kai bolkai beja nūciersts kotrys zors,
Aiz rogim aizmatušys, baļceni iz bolkyš vylka,
Tod cyuka
Zam ākys dūbi roka,
Ka sīna bruca.
Tam laikam ezēļ tik ai ausim škūrstāja,
Kod vylks pa naktim vuškys žņaudzāja,
Kū rādzādams, zyrgs sacāja:

»Kod dorbā vīneibys i gūdeibys tá nav,
Tod veļti mōjis taisāť sáv.«

DEMOKRATI

Ka i storp zvierim eistīs demokrats
Ir rats,
Kai i storp ļaudim,
Tū saprassit nu pīmārim jiuš taidim.

*

Gon zvieri pliešās, lomojās i kauc,
Kod vādars jīm pec maizis sauc,
Tik daudzi ratōk nakai ļaudš,
Kas, lai cik āduši, cyts cytu rej.
Bet zvieri lōgim sovu goru mej.
Tod ņaizi nūtyka,
Kai stōsta pōsoka,
Ka zvieru ciltš par demokratim palyka
I nūsprīdā nūst kotru naidu māsť,
Nu vīnys bļūdys vysim äšť
I dzeivōť taidā brōleibā
I saskaņōtā leidzeibā,
Ka vylki bỹtu lieneigi kai jāri
I gudri ezeli kai bakalauri;
Ka žurkom bỹtu tīsa myltūs olys rakť
I kačim - kriejumu nu pūdim laktť,
A cyukom dubļus vōļōtīs i mugoru pi sīnys kasāť.
Tod ari vylks kai eistīs demokrats -
Lai gon taidš gadīnš ir storp vylkim dīsgon rats -
Pať sūlājās deļ vuškom kryumūs mōjis taisāť,
I lopsa - gona omotu pi vystom prasāť.
Tik bāda beja tei, ka zvieri ilgi runōja
I gudrōja,
A naatroda taida lykuma,
Lai kotrys atsasaceitu nu sova tykuma.

Tai zvieru demokrateja i izjuka.

*

I mās par demokrateju cīž daudzi runojom,

Kod pīšmaukų cytu gudrojom.

A eistīs demokrats,

Kas runoj moz, bet dora dauųz, ir rats.

PÁLIS

Pi žurkys ĩskriejusá, pálá lakōja kai troka

Tod soka:

Voi dzierdieji, kŭ vysi stōsta,

Ka kaųš ir ĩticų ŀovam nogŭs?

Gon nŭkriųš mums nu placim vysa nosta,

Kod jys ai ŀovu sanōkų rogŭs!

— Kŭ oplom prĩcōtĩs! —

Kod jys sōkų nogŭs raudzātĩs

Ai ŀovu,

Tod ŀovs i kaulu nasalasās sovu!

— Tai žurka atsoka.

Tŭ vajag zynōų táv:

Par kači styprōka

Storp zvierim nav.

SAIMINĪKS I ŽŪRKYS

Pi saiminīka beja īzavadušs nu vacim laikim žurkys.

I kaidys ai jōm beja saimái mūkys!

Grauž vysu nūst: i drābis, ōdys, labeibu i gali,

Jōm dūķ tik vali.

Kas cyts jau seņ bīt žurkys zōļom apdevs

Voi pakōrs, voi cytaidi kai nūkōvs.

Bet sovaids beja saiminīks:

Nu runys pazaklaus, nikas!

Tik dorbūs nīks.

Ka sacāja nu kaiminim jam kas:

Áj, verīs, kūm, tāv žurkys acs izkopōš!

Jys, žurku pagivš, jam dagunā: ša reiņ! ša bōz!

I kod jam beja runcš, kas žurkys žņaudzāja,

Jys cytu runci audzāja,

Kas, žurku sagivš, tū breivi palaidá.

Ka beigōs žurkys pošu saiminīku apādá.

*

Šū fabulu voi saprasš politikys veiri,

Kas ļauna dareitōjus giun, bet nūgiuti tī iznōk teiri?

ŽURKYS I MŌJU LŪPI

Pa mieslīni i kocktim rakņōdamōs, žurkys
Tī beja atrodušys kaidu grōmotu,
Nu ļaudīm māslūs izsvīstu,
Kur beja itai raksteits,
Ka lūpu dzeivis īkōrta
Ir natisna i naloba,
Par tū ka vīnom žurkom jōzasorgoj ir nu runču nogim,
Kod cyti lūpi, kas ai roгим,
Var dzeivōt sovā ustobā
I pylnā drūšēibā.
Paṭ cyukom dūta breiveiba pa solom,
A žurkom jōzaglobojās pa olom.
Par tū iz saiminīka vysa vainā līkama
I jō vara gōžama.
Šei mōceiba ļūt žurkom patyka.
Tod, nūzavārušys tū breidi,
Kod saiminīks ai runci aizmyga
A ezēļ lūpus ganāja,
Jōs šaidu runu lūpim turāja:
»Kū lobu mūsīm nas tī lūpu cilšu streidi?
Tik mūsū spākus školda,
Kod poši varom nūzasāst pi saiminīka golda,
Kas mūsus tān i cīerp, i slauc, i dorbā syuta.
Gon mūsū dzeivā nabūtū tai gryuta,
Kod žurkys vaļdeitu
I vysus runčus pakōrtu.«
Kai žurkys vuicāja, tai ari nūtyka.
I žurkys tagad tai pa orūdīm, pa myltu maisim izkleida,
Ka eisā laikā vysa pītryuka,
I napagō ni gods,

Kai žurku vaļstī īzastōja slimeibys i bods.

Tod izsolkušys žurkys gon lūpim golvys, gon cyta cytai ástis atkūdá.

PALĀDA I SAULĀ

Nu tukša stymbyna, kur pazaslāpusá nu gaismys,
Ai dusmom lomōjās par sauli palāda.
I kū tī putni jymā loba atroda,
Ka kotru reitu reikli plieš i dzīsmis
Par gūdu saulái skandynoj bez gola,
Kai tys paņ ceiruleitš i laksteigola?
Voi jū par tū lai slavynoj,
Ka jei kai pīkarseitīs ceplis tevi capynoj,
Acš aptymsoj,
Ka navari ni atrašt bareibys,
Ni rādžt gaismys spūdreibys?
As tū vāļ saprostu, kod bŷtu skaista jei kai naktš voi mienesnīks,
Nu, tod par jū i dzīsmis skandynōt gon nabŷtu ni grāks, ni līks!
Kū klauseidamīs, ceirulš atsoka:
Šei vaca pōsoka,
Ka saulis gaisma nav pa prōtam tam,
Ka tynsi dorbi kam.

*

Šei fabula lai nabŷš tīm par ļaunu,
Kas naatzeist par kaunu
I ticeibu storp tynsīm dorbim stōdynōt,
A natikleibu gaismys vītā slavynōt.

ZEPS I PEIPĀ

Iz jumta beja izatrausīs Zeps:

Aiz jūstys beja aizbōzts tabaka jam repš,

I peipā zūbūs īkūsta.

Šei līta Zepam parosta -

Ai peipi zūbūs jumtam jaunys cysys likt!

I jumtu lōpāt nav jau slykt.

Tik slykti beja tys, ka jumts nu peipsis sōka svilēt

I dilēt

Kai korstā saulī pavasara snīgs,

Ka Zepam pōrgōja i snaudūnā, i mīgs.

Tik, verīs, Zepam mōjis izputās - vot, vot!

Par laimi kaiminš gadājās jam klōt,

Kas žygli jumtam dali nūplāsá,

Ai iudini tū aizlāja i guni apdzāsá,

Lai gon i peipi zámī nūsvīdá, ka saduza,

I Zepeitš beja glōbts.

Bet Zeps jū lomōja: E, padauza!

E, napraška, kai cierva pīts, kai kōts!

Tik kaiminš breinojās: par kū?

— Ka nasaprūt — par tū,

Kam peipi saberzi

I jumta dorbu izjauci!«

*

Ai ļaunu atmoksōt, tī ļaudš ir dreizi gon, a pateiceibā sovaldi:

Kod lobu dori kam, tod pateiceibys nagaidi!

POLITIKI, ZVIERBULI I ŽOGOTA

Gon ņaizi beja tai, ka zvierbulim pavysam beja pīgōjš jau gols,
I na par tū, ka jīm kai ļaudim pateik ols,
A tik par tū, ka jīm jau pōrōk pateik mīžu putra.
Tod politiku grupa vīna ūtra
(Ređz, tīm aizvīnam taidš jau tykums,
Ka ryupejās, lai i par kotru radeibeņu bŷtu izdūts lykums.)
Trejs nedelis i dīnys streidājās,
Pec tō pa draugam runōjās i otkon streidājās,
Voi zvierbuli pi plieseigim ir pīskaitami zvierim leidz ai začim,
Ai lopsom, trušim, kūrmulim i kačim.
I, ka nu tai, tod vysim žeigurim, kas kustš,
Iz ņaizi golvys nūst, jo mīzeitš nadreiktš zust!
Tik breinums zvierbulim, par kū pret jīm pi politikim runa taida
osa!
Jo kas tod tīm nu dōrzim tōrpus losa?
A, kod jau cylvāks sleikst, tod i aiz cysys čerās.
Kō nu tod zvierbuli lai verās!
Nikas, ka cereiba tī moza,
Tī tīt pec padūma pi žogotys, kas vysys zinis losa,
I prosa:
»Kū sōktš?
Kai sovū dzeivi glōbtš?«
A tei tik čačynojo i smejās:
»E, pušgaļvi! Voi naredzit, kai politiki sovā storpā rejās?
Jiuš nazynot jūs gora:
Jī runoj dauđz, viņ moz kū dora.«

ŽYDS I VYLKS

Pec «rebem» gordi paieds
I meikstā krāslā nūgrimš,
Iz golvys izmaučs jarmolku,
Kaidš žyds par sevi itai gudrōja
Kas tys par breinumu!
Nivīna nav, kas mani mīļōtu,
Lai kur as dzeivōtu.
Iz mani kai iz vylku brāc
Tu izsyuč mūs! Tu slykts, tu ļauns!
Kū ōrā nūzaklauseidamīs, vylks jam sauc:
Mums obim vīnāids gūds i vīnāida ir doba;
Draugs, soki, kū esi dariejš tu deļ ļaudim loba?
Tys tīsa gon! Mums dzeivá skorba,
Bet obi dzeivojom mās tik nu ļaužu dorba.

LOPSA I ZAČŠ

Gon ļaudš tī dūmoj tai: kū stōsta fabula, tys maly -
Bet patīseibys dali
Aizvīnam tymā atrassi,
Tik paklausi!

*

Ai zači lopsa zámi dalēt izasaucá
I taidu viļteibu jam acīs traucá:
»As zynu, kūm, táv nav iz mani loba prōta.
A tai jau dzeivī ir: kod sunám īsiš gryb, tod vaicoj loba kōta.
Tai i storp mums. Lai začeišam kas nūtyka,
Aizvīnam lopsa vaineiga:
I lopsa viļteiga,
I bliedeiga,
I začam ļīpu atkūdá,
I bārnus apškeņdá.
Bet padūmoj tu patš! Nu, voi ta as bez sirdš?
Tik pazaver, kai osorys maņ acīs mirđz!
Cik ļaižu začam palīk bārni bōrini, kod mōtá gaist.
Par mani gon táv navajdzātu mālis laiš!
Jo kas to cyts nu sunim tevi aizsorgoj?
Tik as! Kod maņ ai tovim naidinīkim jōkaroj,
Tu vari drūši munōs olōs izaglōbt.
A nagrybu as táv ai pōrmatumim acīs kōpt!
I, lai tu nikō ļauna vairs par mani nadūmoj,
As grybu vysu sovu sirdi parōdēt,
I zámeiti ai tevi padalēt,
Lai obi zynom mās, kas kam i kur ir īmiereits
I pīdaleits,
I saticeigi dzeivojom, kai kaiminim nu poša Dīva īrōdeits.
As sovā dalī medeidams,

Tu sovā - augļus laseidams.
Tod dorbu sōksim, zyni kai?
Raug, tai!
Tu mierāj, lāç, as kapçus stateišu
I zámi daleišu.«
I zaçeitş lāç, ka pīši skaņ,
Aizvīnam dūmōdams: ņei zámeitá bŷş maņ,
Kod godōs mōjis, dōrzs ai kōpustim voi augļu kūku kupsa.
Tai atsoka jam lopsa:
»Tá vystys aug, tá zūşş, tá bolūži;
Ai putynim kū dareisi,
Kas ūlys diej? Voi cōļus pereisi?
Laið tōļōk, laið, muns kūm, muns draugs!
Kur plykōks, klajōks lauks,
Tī sovu dali dabōsi!«
Gon zaçeitş jau i dusmojās, a otkon cyļpu mat.
Tam laikam lopsa akurat
Pi zaçeişa ir klōt - i cap!

VABALÁ I BITÁ

Cik loba táv zam graulis sādāt
I lūpu atkrytumūs bareibu deļ sevá vaicōt?
— Ai vabali tai bitá runōjās,
Kod tei pa grauli rakņōjās.
Voi prōts ir táv tai māslūs pyuļ!
Storp kukainim pec auguma par kieneni varātum tu bīt:
I skaistys brunis táv kai augsti pīdzymušam veiram,
I rogi ir kai zūbyns karaveiram,
Ka napīdar táv itai sevi zamynōt
I kustūņš cilšu īnaindīkus smīdynōt.
Nōç, pazaver, kai mās nu zīdim mada rosu dzerom
I gordys šyunys tai kai zeileiti pi zeilis verom;
Voi pazaver, kai tauryni nu pučēitis iz puči lidinej
I smōrdā nūzamatušī kai biernenš mōtis kliepī sepinej.
Pi mýsu nōç
I cytu dzeivi sōç!
Tai bitá runōja, i kai lai naīkārdynoj paļ vabali tik skaista runa!
Tod i vabaleitá muna,
Lai gon nu graulis gryuts bej škiertīs,
Pi cīneigōka dorba nūsprīž čartīs
I skrīn ai biļtom leidz,
Bet tūmār beigōs graulī sovu dzeivi beidz.

*

I cylvākim taipaļ aizvīnam rībeiga ir patīseibys saulá,
Kod pīradš jys ir rakņōtīs tik tī, kur graulá.

EZELI ZVIERU PADŪMĪ

Kod seņōk ļovs par zvierim vaļdāja, tod ezeļus pi dorba lyka.
Tá ŗaizi gadājās, ka ļova vara kryta,
A ezeli cīž lelā gūdā tyka,
Kod nōcá vara cyta.
Ređz, vuškys jūs par sovim delegatim syutāja iz apsprīdi pi upmalá,
Zam kupla ūzula,
Kur zvieri sanōcá nu vysom molom,
Nu sātom, mežim i nu olom,
Lai sovā storpā pōrrunōt,
Kai zvieru vaļsti dybynōt
Iz jauna pamata.
A kas nu augsta omota,
Kod ezeli, kai bejuši, par ezelim i palyka.
Kod cytim zvierim padūmī i cīneiba, i gūds,
Tá, verīs, ezelim tik kauns i sūds.
Jo lūpenš muns voi nu kam īspārá, voi auzōs ībryda,
Kur jam ai stuti saiminīks par sōnim kuļstāja;
Voi otkon - cyta dōrzā īleida,
Ka zemnīks, mītu pagivš, tai ezelám par gūrnim zvanāja,
Ka vysā dōrzā skanāja,
Jo, gūdā tykuši nu aizgolda,
Pavysam ezeli niu palyka bez savoldys
I tō tik gaidāja,
Kod auzu kuli jīm zam purná nūsvīdá.
Tam laikam cyti zvieri nūsprīdá,
Lai sovu vylnu glōbt, ka vīnom vuškom vylna cierpama.
Par vuškom, kas jūs syutāja,
Tai ezeli i pīmiersa.

*

Cik dažu ŗaizi ezelim šam leidzeigi ir ļaudš,

Kas brāc i sauc:

»Tam naticit, tys naprašā, tys ļauns!

Tik mās̄ ai zaltu vysus apbārsim,

Nu vōrgim izglōbsim!«

A pazaver iz dorbim - teiri kauns!

Deļ cytim prōta nav, deļ sevā gudri slauc.

DIV BRŪLI

Divi brōli ilgi ūkierti dzeivōja.
Tam beja saimisteiba sova
I labi bogota,
Tam otkon sova,
Nikas, ka naboga, a gūdam peļneita.
Vīns cyukys audzāja,
A ūtrys cyukys īneida i kvīšus sāja.
I, cikam upá brōļus ūkeira,
Jī obi
Storp sevi beja sirsneigi i lobi,
Vīns ūtru stypri mīļōja i cīmā saucá.
I brōļš pi brōlá lobu prōtu braucá;
Voi beja kōzys, krystobys voi cyta kaida mīlasts taiseita,
Jīm beja dzeivá kūpā saisteita.
Nu, vōrdu sokūt, brōļš bez brōlá sūlá naspārá
I ļaunu liktini, i prīcys sovā storpā dalāja,
Kai varāja,
I beja taidi draugi
Kai ocuraugi.
A ūraizi gadājās, ka upá izkolta i brōļu saimisteibys savīnōja.
Gon, prūtams, tys jau beja lela laimá,
Ka brōli beja niu kai vīna saimá!
Tik tei jīm beja nalaimá,
Ka bogotōkīs brōļš niu cyukys brōlá kvīšūs salaidá,
Kas brōlám kvīšūs apādá
I otkon brōļus izškeira.
I nu tō laika brōļš pi brōlá vairs kōjis naspārá.

Oskara Noriša zemiejums

DARVINISTS I ORANGUTANS

Vāļ cikam cylvāks nabeja tai naprōteigs i ļauns,
Par lūpu pīzazeiļ jam beja kauns,
I sovu vītu radeibā jys zynōja,
Kū Dīvs i ticeiba jam rōdāja.
A kai tys nūtyka,
Ka cylvāki par lūpim palyka,

Tū pastōstās jums muna pōsoka.

*

Kaids darvinists - voi jauneklis, voi dāds,
Kam dzeivī nabeja nikas vairs svāts,
Kas naatzyna ticeibys, ni Bazneicys, ni Dīva,
Ni ari tō, ka ļaužu pyrmīs dzymdynōtōjs Odums ir i Īva,
I tikai dažim blienim ticāja,
Kū mītiņūs i groša brošurōs jam stōstāja,
Ka cylvāks radeits ir nu lūpa,
Storp lūpim sovu rodu vaicōja.
A tai kai lōcš ir pōrōk naveiklys, a vylks ir ļauns,
I pīzazeiļ ai cyuku rodūs beja kauns,
Tod, nūzastōjš klōt pi sprūsta treilinim,
Kur ōksteidamīs mierkačš grīzās kiuliņ kiulīnim
Voi lākōja nu gradzyna iz gradzyna,
Jys orangutanu par sovu vacū tāvu atzyna.
A kas gon nazyna,
Kai lepneiga ir suga orangutana
Iz sovu augstu dzymumu!
Tod dusmōs izsoka jys darvinistam taidu sprīdumu:
»Draugs! sokūt taisneibu, tāv taida lūpa doba,
Ka i deļ orangutanim nu tovys radnīceibys nabỹš nikō loba.
Kai tu, deļ taidim kumelim
Ir vajdzeigs vaicōt vacū tāvu tik storp ezelim.«

BITIS I LAPSINIS

Kod atīt pavasarš, nu saulis liekšonys leidz pošim mikrieslim

Pi dorba beja bišu kūks

Kai mūks pi pōtorim.

Ikvīnai biteitāi sovs omots beja lykts:

Kas zīdā staigōja,

Lai beja laiks voi lobs, voi švaks,

Kas otkon bārnus auklāja,

A kas nu naidinīkim bišu strūpu sorgōja.

Nu, vōrdu sokūt, dorbs jōm kyusāt kyusāja.

Par tū i gola nabeja jūs monta krōjumam.

Nu poša galvgalā da kōrgalām

Tī beja pīkrauts šyunu sōrts,

Kai maizis zōrds,

Nu kurom soldons medenš tēcāja,

I bārnū dzīsmis strūpā caurom dīnom skanāja.

A ņaizi bitis apklusa i sanyka:

Jōm mada pītryuka.

I kaida beja īmeslā?

ņaiz bitis strōdōt pōrstōja i napiļdāja sova omota,

Kod lapsinis jōm īmāļsā,

Ka itai sevi dorbā bendāt teiri grāks,

Jo kukainim niu asūt nūlykts tikai sešu stuņžu dorba laiks .

EZELŠ

Storp ļaudim bīži sazatikļ ai veirim godōs,
Ka cyts i vuiceits ir, i drūss,
I augstā omotā, a kluss
I nazaplotōs;
I otkon cyts, kas tikkū skaita grōmotā,
Tai brāc par sovu spiejeibu, ka ļūti gudrys rōdōs,
A tukšs
Kai izlaupeita sānola.
Jo naticit, tod pakļausit, kū stōsta fabula!
I tai as sōkšu niu.

*

As nazajemūs apgolvōt, tam bīs voi gods, voi div,
Pi vīna saiminīka beja ezeleits.
I augumā nikas, i labi izturāts, i kai deļ ezelá paļ dīsgon gleits.
I, līkās, ezelám kō tī vāļ vairōk vajdzāja?
A nā! Jo ezelám kas protu dūs,
Lai kluš?!
Jam leidzeiga nav muļkeibā!
Ar lopsu gudreibā,
Kai i ai ļovu styprumā, ređz, sazaleidzynōt jys gribāja,
Sáv slavis vaicōdams.
I tai, kod atīt reits,
Vāļ cikam cyti guļ, muns ezeleits,
Sáv ásti pacaldams,
Iz mežu rikšōja
I, purni gaisā izsliejš, nu vysys reiklis tai tī maurōja,
Lai zvierim parōdāť,
Ka jam ir ļova spāks,
I prota nabiednīks tai bolsu meit,
Ka mežā izastōja teiri sodoma i grāks.

Treiš vylks, treiš lōcš, treiš zvieru lelveiri,
Treiš tī, kas dorbūs nateiri,
Treiš vysa vilgzne moziņku,
Klōt sajusdama sovu kieneni.
Īt mežā streidi, bōršonōs:
Kur vaineigam bēs glōbšonōs?
Par laimi lopsai prōts; jei, sajāmusá drūsumu,
Īt pazavārt ai pynkaini, kas tī par breinumu.
A drūsīs ausainš muns niu patš iz sātu aizbāga,
Kur saiminīks ai pōtogu jū klāvā īdzyna.

STRODS

Pi stroda auga strods,
Jam nabeja vēl gods,
A taidš tāv gudrinīks
I dzīšminīks,
Ka vysi putni breinōjās
I sovā storpā runōjās:
»Kas strodu taidu gudru dora?«
Jo kur tik zemnīks ora,
Tī strods pa vogu pakaļ staigōja
I tōrpus tī nu zāmis lasāja,
Lai maizā lobōk aug.
Voi otkon, raug!
Jys oupom dōrzā dzīdōja ai laksteigolu leidz:
Tā dzīsmi sōc,
Tā beidz,
Tā otkon sōc
Muns strods.
I vysi strodu teic:
»I stradenš lobs,
I stradenš gudrys tops!«
Ka pīcōjās par strodu vysa strodu saimá,
Ka saimái taida laimá.
I teišam strods
Kai četru klašu mōceklis, kam pīcpadsmytīs gods,
Vēļ runōt īzavuicāja
Nu zemnīka,
A taidš niu lepneigs palyka,
Ka tikai runōt gribāja
Kai profesors:
Taidš jymā īzamátá gors.

A loba cik? Nu laika tō strods dorbu pīmiersa,
I stroda dzīsmis apklusā,
I stroda strods vairs naklausa,
Tik vysus putnus runōt̄ stota,
Cik patš nu laužu runys prota,
Ka putni strodam tikai breinojās
I smājās.

Tai beidzā stradenš muns ai tū,
Ka padzyna nu pereklá strods vacīs jū.

*

Kū stōsta pōrsoka, šei īraža na tik storp strodim,
A godōs i storp vysaidim oratorim i puisānim nu jaunim godim.
Kod eistyn vuiceits veirs,
Kam prōts nu kaisleibom i aizsprīdumim teirs,
Ka pavaicoj tu jō,
Kū jys nu pasaulá i dobys nūslāpumim zyna,
Tod jys tāv atsoka, ka nazyna nikō,
Voi tys, kū zyna, ir tik nīka drupona.
A puš-vuiceitu jaunekli
Voi samaitōti veceli,
Kas pošī napraškys,
Tī līlejās,
Ka vysu zyna,
Kō eistyn vuiceits nazyna nikas.

ĀPSŠ, LOPSA I EZŠ

Jau cylvākim nu myuža laikim taida doba,
Kod patš jys malns
Kai valns,
Tod ai pi cytim narādž nikō loba
I dūmoj tai, kū vairōk cytus apsvaidās ai dublim,
Tū teirōks bȳš jys patš.
Voi itei īraža ir pajymta nu zaglim,
Kas svešu montu raun
I tod iz cytim bļāun,
Tō nagrybu ni apstreidāt, ni apgolvōt.
Deļ skaidreibys as sōkšu lobōk fabulu jums darynōt.

*

Ar lopsu sylā sazaticš, āpsš jai soka:
»Nu, pakļauš, kūm! Voi nav šei līta troka,
Ka mums i mežā mīra nav,
Kur cylvāki iz mums ai sunim stūda,
Lai zvieri zvierus rej i kūda,
Kod cyti lūpi dzeivoj sāv
Kai kačš, pa taukim cīmūs!
I kas tī loba jymūs?
Tik tyvōk pazaver, jī pylni bliedeibys:
Aiz jīm ni sadereibys zvieru storpā nav, ni drūšeibys.
Māš jimsim, pīmāram - nu kas par labdari ir sunš,
Kō mums ir jōzasorgojās kai gunš?
Gon ļaudš soka: jys mums sorgs.
A pazaver, kaidis plieseigs jys, kaidis zaglis i kaidis borgs!
I, ka kod nūzūg, tik par tū,
Ka saiminīki boroj jū.
Tai tōļōk jymdami pa ailái i pa celám,
Māš runōsim, cik gon tō prōtená ir vuškenái i telám?

Voi jūs ai tevi, kūmeņ, varom leidzynōt,
Kur táv taidš augums slaidš i tykums skaists, i prōts ir dūts,
Ka var ai kieneniņ pi vīna golda sādynōt?
Tok kotram zvieram draudzātīs ai tevi ir vyslelōks gūds,
Jo tu i mozam bārnam naaizrībsi,
Na tik nu sveša monta nikō napajimsi.
A pazaver, kaidš celās postors sūds,
Kod izgaist kaida vysta!
Kai vysi brāc i klīdz, ka tei ir lopsys systa!
I lopsa bliedeiga, i lopsu vajag giuť!
Nu sok, voi zvierš kaidš napaiedš var bīt?
»Kū jau par mani, kūm! A jimsim cyuku,« lopsa ōpšam soka,
»Cik jei ir nateira i kaida nu jōš smoka!
A vysi tikai ōpsi lomoj:
I smirđ kai ōpsš, i ōpsi sunim dzonoj.«
Cik ilgi ōpsš ai lopsu bīt tai māli skolōjuši,
Tū parādžāt nav īspiejams nivīnam drūši,
Ka ezeitš nabīt nu kryuma izleidš
I tai jīm saciejš:
»Gon jiusu runa taisneiga
Kai žydam rublis mokā:
Storp zvierim nav jums leidzeiga
Ni tykumā, ni smokā.
Tik vysa nalaimá, vīns moziņks malnumenš,
Ka lopsai lopsys tykumenš
A ōpšam ōpša smoka.«

KRYLOVS I CYUKA

Kod vysā pasauli Krylovu augsti slavāja,
Kai skaista ir ik kotra itō dzīsminīka fabula -
Storp jōm i tei, kur cyuka saknis rūk zam ūzula,
Tod cyuka breinōdamīs tik ai ausim kratāja
I sacāja:

»Nu, ir tīm ļaudim prōts kū augsti daudzynōt,
Kod cylvāks tys i itō naprota,
Ka kūkam saknā aprokta
Var kūku tikai kuplynōt!
A jys maņ pōrmátá, ka as tū grybūt koltynōt.«

*

Tai daža grōmota voi kritika,
Kas pylna sofisma
I izstrōdōta nav pec logikys i patīseibys lykuma,
Ir kaiteiga
I cyukys sprīdumam šam leidzeiga.

FILOSOFI I CYUKA

Storp ļaudim pasaulī ir dīsgon taidu veiru,
Kas roksta bīzys grōmotys i, līkās, pasnādz zynōtni jums teiru,
A, ka tei zynōtnā nav pasmalta
Nu patīseibys olūta,
Tod atrassi tī tikai blienis, kas nasiļdej,
A kviepej tik i sirdi sapyudej,
Kod sirdš i gors kam atsola.
Tū skaidrōk rōdās jums šei muna fabula,
Kai dažs lobs vuiceits narādž tō, kas ir zam daguna,
A gudri paušās cytim īstōstāt, kō patš jys nazyna.

*

I tai! kaidis filosofis voi dobys zynōtnīks,
Par vōrdim streidātīs mums bītu gluži līks,
Voi obi kūpā,
Kas sovu idealu rādžāja tik lūpā
I Dīvu zaimōja,
Jau ilgus godus gudrōja:
Kai zynōtniski pīrōdāt,
Ka cyukys zámeiti arš mōcāja?
Kū rādžādama, cyuka itai filosofam sacāja:
»Máš zámi arom kotru reit
Pec Dīva lykuma.
Šei līta mīsim seņ ir zynoma
Bez tovom grōmotom
I runom oplomom.
A ka táv patyka tai cyuku pagōtnā,
Tod tu mīš pavuici, kū soka zynōtnā,
Caur kū gon cylvāki par cyukom palyka?«

KAČŠ I PÁLÁ

Gon laikam tam jau seņu-seneji ir godi,
Kai kačš nu meža izbraucá
I lūšs jam medätŭ mežūs aizlīdzá,
Lai gon ai lūsi kačam vystyvōki ir rodi.
Bet tys ka kačam medeiba ir īdzymta
I dīnys porceja nu saiminīka plōni nūlykta,
Tod runceitš pālis giustāja pi meža molys,
Bet taidys nūvōrgušys, moziņkys i vōjis,
Kod žurkys orūdūs pa maizi doncōja.
I nu, kod ŗaizi páleiti kačš nūgiva,
Jei itai runčam runōja:
Par kū tu giusti mýš,
Kas ļaudim maizis napūstom,
A nagiusti nu mýsu mōseicom?
Mums dzeivá tai kai tai ir gryuta:
Tak dzeivojom máš tik nu tō, kū Dīvs mums syuta.
A kačš jai atsoka:
Par tū ka žurkys kūž,
I draugūs ir ai mums
A, giusteidami jiuš,
Máš saiminīkam dorbu parōdom.

ZVIERU TĪSA

Nu kaida zemnīka
Vylks zyrgu nūčōpá
I tod, pec nūrunōta leiguma,
Jys sunim suņu daļu atdává.
Ka vylki zūg,
Tī nav nikaida breinuma!
Tik breinums beja tys,
Ka vylks ai sunim draugūs sazalyka
I vysu darāja,
Kas viņ jam patyka.
Par taidu suņu bliedeibu i vylka nadorbu
Pi vierša syudzātūs zyrgs gōja,
Nikas, ka klyba beja kōja
I gūrnim mola īplāsta.
A viersš, kas sunim vairōk ticāja,
Pi ezelá jū syutāja,
Jo līta šei jam lykōs pōrōk saregžeita.
I ezelš, nagrybādams lītu ilgi vylcynōt,
Pa agram pīzacielš nu reita
Pi sevá lyka vysus aicynōt
I ausi pīškībš,
Tys sōcá vylku pratynōt:
Voi teišam taisneiba,
Ka táv ai sunim draudzeiba,
I zyrgu saiminīkam zogi,
Kū runcš ai ōzi rádžāja,
Tys tikai runča bliedeiba
I ōža muļkeiba,
Tai vylks jam atsoka.
Kai runcš, tai ōzš, — jī obi

Ai zyrgu kūpā tieveni ir lobi!
Runys tu pakļauš munys
Kū tei tāv pīrōda,
Kai līta nūtyka.
Kod runcš zam klietš patš pālis giustāja,
A bōrzdainš zyrgam auzys izādā.
Tod zyrgs aiz dusmom aptroka,
Caur mani skrīdams, patš sāv gūrnū īplāsā.
I itai trokōdams, maņ kōju-storpā patyka.
Kū klauseidamīs, ezelš beigōs nūsprīdā:
Ka vylka bliedeiba i draudzeiba ai sunim
Nav pīteikūši pīrōdeita,
I zvīerus mōjōs atlaidā,
Kur vylks ai sunim zyrgam ōdu nūpliesš.

*

Tai dažam pilsūnām ir jōmoksoj ai sovu ōdu,
Ka īzadrūšynojās syudzātīs par sovu bādu.

ŪZULS I BOKA

Zam sierma, sylnom apauguša ūzula,
Kas dzeivī daudzi auku pōrspāja,
Par nakti boka izauga.
Jei beja sienš kai sienš:
Iz tīva kōtená
I taida vōjiņka,
Kai sok, deļ kūkim teiri blienš!
A taida lepneiga
I skaudeiga,
Ka ģadāmōja paņ ūzulam toņ leidzeiga.
Tod, golvu izsliejusá, sacāja,
Kod ūzuls dusmōs vieja lopys kratāja:
»Voi reņz, kai zorus izplátá
I cytim gaismu aizsádzá!
Kai cyti niu lai aug?«
A ūzuls mīreigi jai atmátá:
»Auņz, beceņ, auņz! Deļ tova auguma
Táv pītikš munu lopu byruma!«
I raug! par dīnu, ūtru boka sanyka
I iznyka.

*

I dzeivī ir tei poša ģraža.
Cyts paņš pi dorba naveiža,
Lai dīszyn kū jam ļaun.
Jys tik iz cytim vaini kraun
I tod, kod monts jam nagryb augņ
I slavá ļaudīs plauķņ.

ZYRGS I EZELŠ

Pa ceļu gōja zyrgs, i vajag jam vazumu pret kolnu vāst.

Zyrgs beja eistyn lobs,

I aršonā, i braukšu izraudzeits,

A ceļš i gryuts, i dūbjom izdauzeits,

I vazums beja smogs,

Kur beja īkrauta,

Kai soka, vysa saimisteibys īkōrta.

Tod vazums zirdzeni gon sōnim styumā,

Gon atpakaļ jū raustāja,

Gon vazumu iz kokla gryudā,

A zyrgs iz prīšku drūši čōpōja

I naatlaidā vazuma ni sūlā.

Jam sūplok ezēļ rikšōja

I zyrgu lomōja:

»Voi itai vazumu kas vad?

Kai viezš tu rōpoj!

Tys veļti maizi ād,

Kas itai saiminīkam kolpoj!

Kod maņ kas saiminīka montu dūtu,

Gon rādzātu, kai as tū vylktu!«

Kū klauseidamīs, saiminīks jū zyrga vītā aizjiudzā,

I kas nu izgōja?

Kod ezēļ vazumu vāst raudzāja,

Tod vazums ezeli zam kolna vylka,

A ezēļ tikai maurōja,

I, atpakaļ tū stumdams, apleik gōzā,

Ka beigōs montu grōvī īgōzā,

Kur vysys saiminīka lītys sabyrza.

*

Šei pōrsoka

Mums itū skaidri nūsoka:
Na tī spiej tautys dorbus veikt, kam plota mutá,
A tī, kam dōvyna ir dūta.

VYLKS I VUŠKYS

Pi vuškom vylks par draugu beja īzazadzš.
Gon na deļ tō, ka vuškom lobu gribāja;
Jam vušku galá ryupāja.
A tai kai vylkam māleitá ir meiksta
I vuškom prōtenš eiss, tik pīrá seiksta,
Tod vuškys vylkam ticāja
I borim pec jō pakaļ staigōja,
Kod jys tōm zalta kolnus sūlāja.
Tik itei draudzeiba ai vylku
Ļūt dōrgi vuškom moksōja.
Jo izarōdāja par laiku,
Ka kotru nakti kaida vuška pazuda,
I vylks tik purni laizāja.
Kū rādžadamys, vuškys cyta cytai sacāja:
Voi līta šei mums seņ nav zynoma,
Ka vylki spolvu mat, a namat tykuma?
Tod gonus pasaucá,
Kas vylkam ōdu nūmaucá.

ŽOGOTYS I LAKSTEIGOLYS

Ka vysom putnu škirom,
Nu moziņkom da lelom,
Ir sova volūda,
Kas gon tō nazyna,
Kai ari tō, ka vysys putnu volūdys ir lobys,
Pec kotra putna dobys.
A ņaizi žogotys,
Kas cīži runeigys,
Ir gribiejušys dzīdōt tai kai laksteigolys,
A dzīdōt vysai vōjis,
Tod nōkušys pi sliedzīnā,
Pec reita iedīnā,
Ka itam tikai volūda jūs vaineiga:
I naskaista, i naboga,
I tōpēc vajagūt jū kuplynōt ai jaunim vōrdim,
Kai tys ir laksteigolom, ceirulim i strodim,
Nu, i pec cytu putnu vōrdu parauga.
Kai dūmōts, dareits!
Nu zeilom jāmušys jōs vōrdu »dzeile«,
Nu seilim - »zveile«,
Nu vōrda - cōli
Jōs darynōjušys ir vōrdu »ōli«,
I jauna volūda jōm gotova
Tai dreīž kai gonam lyuka apova.
Nu, prūtams! tī vāļ navā nikō ļauna,
Ni ari kauna,
Ka žogotom tei volūda niu palyka ļūt bogota.
A tei tik beja nalaimā, ka pošys žogotys niu cyta cytys naprota,
Kū runōja.
A dzīdōt tai kai tai i tagad naspāja.

Kū radzādama, laksteigola tai jōm sacāja:
»Kam vaini meklāt, mōseicys, pi volūdys,
Kod pošom tryukst jums dzīsnu dōvynys!«

*

Tai m̄ysu laiku dažu dzīsminīku dzīsmis,
Kas jaunim vōrdim puškōtys,
Māš škūrstom, vōrstom šai i tai,
A saprast̄ navarom nikai.

LŌČA LYKUMS

Lōcš, lelu mežu īpašņiks
I zvieru vaļdinīks,
Pec brīža galis slōpdams,
I lykumeibu glōbdams,
Lai napaskaita jō par bendi, ni par kausli,
Deļ zvierim izdává nu sevá bausli,
Kas itai skanāja:
Jau vaci ļaudš tai runōja,
Kas sunám ásti pacálš,
Ka patš jys nacálš.
Tys pīrōda, ka zvierim vajdzeiga šei līta,
Kū līcynoj jau poša ástis vīta.
A kai var ásti pacálť sáv,
Kam ástis nav?
Tod dzili pōrdūmōš tū, ka daži zvieri staigoj sáv bez ástis,
Caur kū var tikai īzaļaunōšona rastīs,
As dūdu breiveibu pi tīsys taidus rauť
I kauť.
Tod kōvá brīžus niu i lōcš, i daža zvieru plykota
Iz lykumeibys pamata.
Tik žāl, ka šymā lītā lōceitš naparádzāja,
Kū vajdzāja,
Ka lykumeibai taidys gryuteibys var rastīs,
Ka lōcš i patš bez ástis.

*

Ka grybot fabulai šai morali jiuš zynōť,
To kū tī ilgi runōť:
Bez lykuma nav īspiejams ni dzeivi īkōrtōť, ni saprast,
Bet ari nataisneibai lykumeibys padieكلي var atrast.

VYLKA OSORYS

Vylks, ģraudzieĶs ņaiz suni Pynkaini,

Kai tys ap kaulu strōdoj,

Iz lopsu sauc: nu sokot, ļauteni,

Voi taidis par myuŶeibu kod gōdoj?

Jam tik rauŶ

I kauŶ,

Kas ģkreit nogūs,

Jau taida ģraŶa ir suņu rodūs.

BaiŶ, kūmeņ, padūmōŶ,

Cik navaineiga aŶnā guļ iz suņu sirdŶ!

A lopsa jam: par sunā nadorbim mās varom kotrys drūŶi ļĳcynōŶ,

Tik, kūm, tu nūslauk aŶnā laseitis, kas tāv iz purnā mirŶz.

SLONS I GUNŠ

Nu pōsokys tu daudzi navaicoj, kod beja kas, i kur, i kai,
Gon tō, ka ŗaizi beja tai,
Ka zvieri izlasāja slonu
Par sovu kieneni i gonu.
Gon slonu ciltš ir gudra.
Bet i storp slonim lōgim godōs tai, ka daža gaļvená nav vysai
spūdra.
I tai pec mienneša voi ūtra
Dūd zini slonam sunš,
Ka mežam pīlaista ir gunš,
Nu kō var nūsviltš vysa zvieru mōja,
Ka gunái atļauš spraksteidamai tōļōk it̄ kai gōja.
A cikam nav vāļ līsmys,
Tod ari mežam nadrauļ pōrōk lelys brīsmys,
I vīglai guni dzāstš,
Tik tivleņ vajaga pi dorba it̄
I iudini, kur vajdzeigs ir, lītš.
A slons līk cyukom skaidys gunī tāstš,
Lai guni dzāstš.
I tai kai jam šys dorbs, kai apzaīt ai guni, beja svešs,
To nūdaga i mežš.

*

I niu, kū pušleidz paslāpti jums stōsta pōsoka,
Tys atklōti maņ jiusim jōsoka:
Ka gribi ļaudīs sadereibu taisātš,
To nadreikšt̄ īnaidu storp ļaudim kaisātš,
Taipať kai nadreikšt̄ skaidys gunī tāstš,
Lai guni dzāstš.

DRAUGI

Ai Doni Tonš,
Ai Toni Donš
Nu myuža laikim beja taidi draugi,
Kai ocu raugi.
Kur beja Donš,
Tī drūši atrastš varāja i Toni,
I otkon, ka kur beja Tonš,
Tī satiktš varāja i Doni.
Donš paleidzāja Tonám zyrjim meitš,
I Donám paleidzāja Tonš, kai grūzus peitš
I naudu grūzā krōt ikkotru reit
Jī dalājās ai tabaku nu vīna repá,
I kūpā gōja pōrkōsōs pi Berná, Bená, Oduma voi Zepa.
Kod Donám beja dzyra, mada puds voi ols,
Jys aicynōja klōt i Toni,
I kod pi Doná dzyrom beja gols,
Tod obi gōja jī iz Toni.
Voi beja bāris, kōzys, krystobys voi kaidi gūdi čupā,
Jī obi beja kūpā,
I tai cyts cytu mīļōja,
Ka myuža draudzeibu vīns ūtram sūlāja.
A ŗazi gadājās jīm sazaplāstš ap smylgu voi ap vacu tāvu vogu,
I verīs niu, kai apvyłka ai īnaidu i draugu sirdš kai ai rogu.
Īt draugu storpā streidi, bōršonōs,
Paš kaušonōs.
Dzan Doneitš advokatam kumeļu pa ceļu,
A Tonš dzan teļu,
Donš syudzīs palatā,
Tonš senatā,
I tīsu sōc nu jauna,

Ka nasaskaiteisi, ni saprassi tō vysi ļauna.
I beigōs nūgōja i Donš, i Tonš ai vāzu ubogōt pa rūzu,
Kod kotrys beja tīsā tukšōjš sovū naudys grūzu.

RUPUČŠ I KAČŠ

Ai kači sazaticš pi pakša, rupučš vaicoj:
«Par kū ap kačim cylvāki gondreiž ka doncoj
I meilynōdamīs pa mugoru jīm glōsta,
Kai prusaki nu ustobys mums stōsta,
Kod rupučus i syt, i trockoj,
Kas jīm nu kōpustim i myusenis, i tōrpus volkoj?
Voi na par tū, ka kači jīm i kupreiti, i ásti slaista?»
— O, nā! Jam kačēitš atsoka. Par tū ka kači gūdu prūt i pālis giusta,
A rupučī tik nalobuma sulu laista,
Ka kas jūs rūkā pajem.
Tu maņ šōs atbiļdis par ļaunu najám.

*

Tai i pec dažim cylvākim tik dubleiši i smoka palīk,
Kur viņ pi dorba čērās jī voi dorbu aizteik.

CELÁVEIRI I SUNI

Pa vokoram div celáveiri čōpōja iz mōjom,
Vīns postolōs, a ūtrs bosom kōjom,
I plaši sovā storpā līlājās ai montu,
Cyts cytam teikdamīs, par mani, brōleiṭ, bogotōks nu nabysi jau
gon tu.

Bet itai runojūt, jīm vajdzāja caur sādžu iṭ,
Tá nu zam vōrtim izskriejš suņš iz celá-veirim īsōc rīṭ,
Pec vīna ūtrs, trešs, i saskrīn vysa suņu viļgná,
Cyts kaukoj, kveļkst, cyts dūsmōs krōc i, zūbus atīzš, jīm īkūst
rauga,

Ka vīns nu celá-veirim tyvōk mīdzās jau pi drauga
I, zámī pīleicš, sáv meklej akminá voi vāzys,
— Jo kai par nalaimi vāļ pošulaik tī sunim beja kōzys. —
A ūtrs mīrynoj: Kam mums ai sunim kautīs iṭ;
Dūḡ sunim rīṭ!

Ai akmini tu suņus tikai kaitynōsi,
I sevi nūkomōsi.

Lai suni rej,

A tu sáv sovu ceļu áj.

Maņ suná doba labi zynoma.

I patīsi, jīm ejmūt, suni parāja i nūryma.

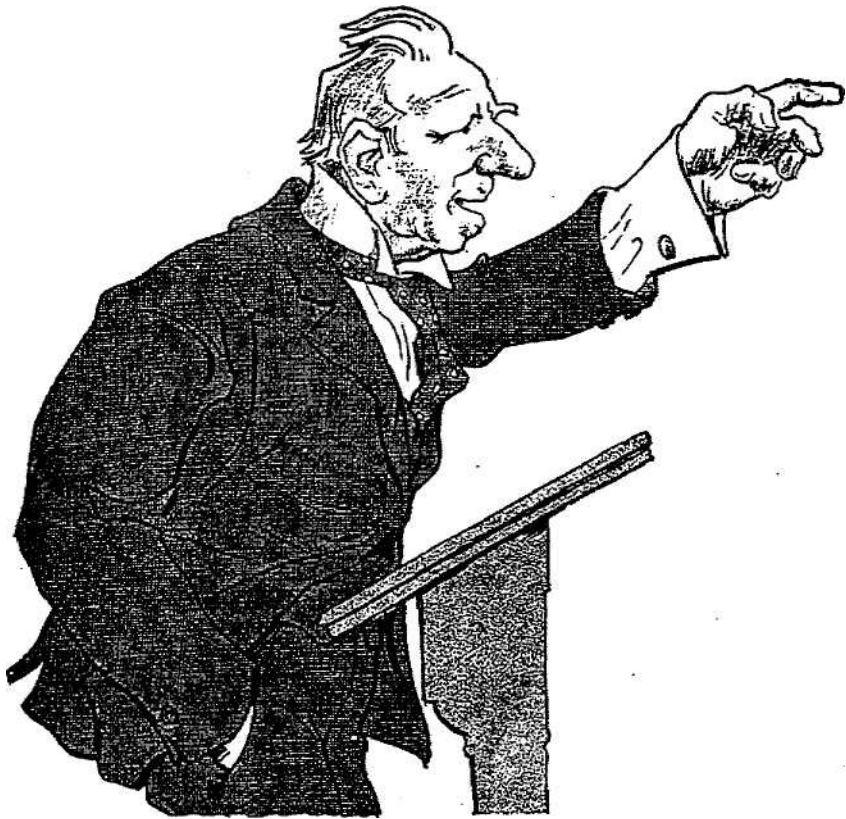
*

Tai meli, skaugi, ļaundari ka kaidu ļaizi īsōkš rīṭ,

Tu vari mīreigi pa sovu ceļu tōļōk iṭ;

Nu īsōkuma jī kai suni tevi apstōš,

A parīš kaidu laiceņu i tevi atstōš.

R. Tilberga šaržs

REFORMATORS

Ka maloļ cylvāki, tys ļaudīs parosta ir līta,
Bet ari malym ir sovs mārs i sova vīta,
Jo cytaidi jī pošu meli čer
I kai ai reikštom per.

*

I tai! Kaidš reformators
Voi vīnkōršš provokatorš,
Kam patyka leidz dīnys vydam gulāt
I tūs, kas tyka jam zam rūkys, smulāt,
Kas nasmōdā brandīna, ni ols,

Tai beja ŗazi iŗadũmõŗ, ka ticeibai jau pĩnõk gols.
Tod, atsasiedŗ ai kaimini pi gaŗdená,
Jam sõka syudzátĩ: »Oi! Nanas vairs ni muna sirdŗ, ni gaŗvená!
Tik, kũmeņ, padũmoj! Œaudŗ atklõj sapuŗcis i bĩdreibys
Bez atļõvis i svieteibys,
Kur páčõk runoj jĩ pa taidom vĩtom
Par svátom lĩtom.
I otkon cytur dzeļŗa celá bufetũs
Sáŗ veirĩŗi i máitĩŗi, kas briļõs, capuŗõs, kas zeida lokotũs,
Ar čaja glõzjom pĩŗkã
I pumpej tũ tik iŗkã,
Kas gũda cylvãku var jau na tikai kãrdynõŗ,
Bet ari iļãunõŗ.
I, lai ŗũ iļãunumu kai vajdzeigs izlobõŗ,
Jys iŗõc reformu storp iļãudim sludynõŗ,
Ka tys ir valna spãks
I nõveigs grãks,
Kod cylvãks guļ bez gausa,
Pec tõ, kod gaisma ausa;
Kod iudini nu olũta bez kausa dzer
I dĩgu odotai ai kairũ rũku ver;
Kod dõrzã stõda pučis
I sunãm pasnãdz iedĩni nu sučis.
Ka taida reiceiba
Tok skaidri lĩcynoj, ka itã nikas cyts vairs nav kai jauna ticeiba.
Œaudŗ klausõs jõ, kas breinojãs, kas lokstõs
I pavaicoj: kõ ŗys ai ticeibu tai õkstõs?
Par laimi gadãjãs, ka kũmam dareits beja ols,
Ai tũ i reformacejai tod dareits beja gols.

PAKLAUSEIGŌ SAIMÁ

Kaidš saiminīks pi sevš beja ģaicynōš kaimini iz gūdu:
Jys grabāja jū pacīnāṭ ai skrūzi ols i cyukys galis blūdu,
Bet ari parōdāṭ, kai jys par saimisteibu gōdoj
I saimá kai jam strōdoj.

Tod, nūzastōš pec maļṭeitis, kur dōrza molā oka,
Jys kaiminám tai soka:

Kur atrassi tu taidu laimi

Kai lobu saimi?

Cyts táv iz sovu rūku dorbā skrīn,

Cyts otkon kai pa mīgim brīn,

I, kod jū bar,

Váļ napraška táv vōrdu pakaļ kar.

Bet as ai sovu saimi varu pazateikṭ,

Ka tei mōk dorbu veikṭ.

Tik pazaver iz munu dryvu!

Voi atrassi kur cytur tōļ voi tyvu,

Jau nasoku, ka lobōku, a taidu pošu kōrteibu?

«Nu, tai jau gon!» jam kaiminš atsoka ai viļṭeibu.

«Tik pasoki, par kū leidz celim pļauti rugōji,

I tī, kur sīns, tī krauti ari knutōji;

Par kū, kod cyti maizi kuļ,

Pi tevá strōdnīki vāļ guļ,

Kod gaisma seņ jau ausa?»

Tys nav nikas! Par tū jī mani klausa,

Lai līku jīm voi splāuṭ iz kū, voi staigōṭ rōpu.

«Gon tai!» jam kaiminš atsoka. «tū manieju, kod tovā ustobā par slīksni kōpu.

Tik as táv saceišu: kod rōpu staigōṭ līk, lai saimá lobōk naklausa,
A dorbu padora i pataisa.»

MĀSLY I LABEIBA

Pi zemņikim jau beja īrosta nu myuža laikim taida līta,
Ka māslym tikai dīndōrzā voi klāvā vīta,
Voi ari teirumā.

A ņaizi māsly rādž, kai zemņīks vazumā,
Paš nūviļčš redeni nu sevā, apsadz maisu,
Lai izglōbš labeibu nu leita sausu,
Ka nasamierkst,

I pāčōk ryupeigi tū nūlīk klietenī, lai naizbierst.

Tod māsly lelā skaudebā tai atsasauc iz labeibu:

«Par kū tik jiusim ļaudš rōda taidu cīneibu,

Bet smōdej mēs,

Kas borojom i tārpom jiuš.»

«Par tū,» tai labeiba tīm soka,

«Ka māslym, lai tu kur tūs lič, ir tikai māsly smoka.»

*

Pec itōs fabulys voi bēs vēl pīrōdāt kam vajdzeigs,

Ka dašs lobs pasaulī ir māsly gubai leidzeigs:

Lai kur jys sovys rūkys dalīk,

Voi politikā, mōkslā, grōmotā,

Voi sapuļčōs, voi laikrokstā,

Vysur pec jō tik māsly smoka palīk.

LŌČI I KULTURA

Tū vysī meža zvīeri seņ jau atzyna,
Ka lōčim lōču kultura.
Bet ŗaizi lōči nūsprīdá,
Ka vysim zvīerim lōču kultura ir vajdzeiga;
I, lai tū cālť,
Tod vajdzeigs dzártť.
Ka lōči dzer, tys vaca lōču ģraža.
Bet ređz, kas iznōcá!
Pec taida sprīduma
Nu tyvō krūdzená
Div lōči, labi ģreibuši, meža molā nūnōcá
I tģ gon doncōť ģsōcá,
Gon rācá,
I rōpu staigōja i lomōjās, i brācá,
Gon pakali, gon prģšku gaisā pacālá
I taidu traci meža sacālá,
Ka vysī meža zvīeri saucá:
A fe! A kauns!
Nu taidys lōču ciltť,
I ģtai sevi zamynōť!
A lōči dusmōs ryucá:
Voi tģ kas ļauns,
Ka kulturu storp zvīerim grybom veicynōť?

*

Ka kulturā ir spāks,
Par tū i runōť grāks;
Ka nabģšť cyta leidzeklā.
To slykta bģšť ŗei lōču kultura,

SULTANS I DERVIŠS

Kaidis sultans, turku valdinīks,

(Par personu tá runōt būtu līks.)

Kam beja symti trejs sešys desmitis i pīcys sīvys,

Gon garys, eisys, rasnys, opolys, gon tīvys,

I kas vairs naprota bez jōm ni āšt, ni dzárt,

Ni kaidā cytā dorbā sūlá spárt —

Nu bairama iz haremu pi sevá īdams,

Pi celá molys īraudzāja vacu dervišu,

Aiz naspāka iz kaidys sīvīteitis rūkys atsaspīdušu,

Kas maizis lyudzās, bolsā klīgdams,

I sōka tai jū bōrt:

»O kauns! O ah!

Alli --Allah!

Kō tu nu tautys niu lai gaidi,

Kod poši derviši táv bezdīveigi taidi!«

I, tykumeibu glōbdams, lyka veci kōrt.

*

Jo itū fabulu ir paskaidrōt kam vajdzeigs,

Tam saceišu, kai dažs lobs pōtornīks ir sultanam šam leidzeigs,

Patš nōvis mīgā guļ,

A, pazaklauš, kai jys ap cytim māli kuļ.

CYUKA I SILÁ

Nu silis tukla izaganiejusá cyuka
Grauž pošu sili tai, ka skroukst i skombys loksta.
A pavaicoj, par kū? Voi bareibys jai tryuka?
Voi silī meiklis nav i sulys pylna loksta?
Kū maneidami, sunš ai kumeļu cyts cytam sōnus boksta
I soka:

»Avai, cik troka!

Lai kas zam smáceris jai dīszyn kaidu montu salīk,
Kai cyuka bejusá, tai cyuka jei i palīk.«

*

Kū stōsta fabula, tys i storp ļaudim tai:
Lai dažam lobu dori dīszyn kai,
A jys táv rūkā kūžās
I vāļ par tū iz tevá būžās.

MORALISTI

Jo fabulai ir vysu stōstāt ļauts,
Tod lai iz jū teik krauts
Tys naidis,
Kod sevi jymā pazeisi,
Ka patš tu esi taidis,
Kai itá redzeisi.
Tik pazaklausi!

*

I tai! Div ļūti gūdeigi i cīnejami veireli,
Cálļ sazataisiejuši morali,
Ļūt ryugti sovā storpā raudōjās,
Kai brīsmēigi ir kryptīs ļaudīs tykums
I Dīva lykums,
I tai vīns ūtram syudzājās:
»E, brōļ! Kas tagad eistyn Dīvam kolpoj?
Gon dažs iz bazneicu vāļ laipoj,
A sirdī pazaver — tī tukšs kai izlaizeitā pōrneicā,
Lai gon jys patš stōv bazneicā.
Cyts līkās vāļ i Dīvam dōrgs,
A kai tik tyvōk pazaver - voi palaidnis, voi progoreigs, voi borgs.
Tai, brōļ! Nav vairōk ļaužu, nav,
Tū soku tāv,
Ar kurim varātu mās gūdeigi kod kūpā saīt.«
A, itai runojūt, jīm vajdzāja caur krūgu garum paīt,
Kur, augšōk celim sacālusá brunčus, mūza doncōja,
I verīs tik, kai obi moralisti krūgā sagōja!

ŌZŠ I VUCYNS

Ōzš, ganeidamīs labi kūptā pļovā,
I vāļ na sovā,

Tū itai smōdāja pret vucynu i rōja:

Vairs gon tá naspárš muna kōja!

Kas šei par zōli?

Kū slyktōku i pasaulī tu vari meklāt tōli!

Ni vīnys ryugtys lapenis tá nav, ni žogoru, ni kūka myzys.

Kai taidu äšt var kozys!

Voi saiminīks nav muļkis bejš,

Kas tū ir siejš?

Kū, vucineņ, tu soki?

As radzu, bōrzdaineiņ, tu labi runōt mōki,

A pasoki, kū esi īsiejš patš?

*

I ļaudīs parosti tai dora:

Jī smōdej vysu tī, kur poši nasāja ni ora,

ŌZŠ I DŌRZINĪKS

Par kū ļaudš zāmis raja sūlātōjus mīdz,
Lai jī iz cytu raju dīdz,
I beistās jūs kai osokys,
Tam garys pōsokys,
Bet fabulā tū atstōsteišu eiši.

*

I tai! Voi nateiši, voi teiši,
Kaidš kozu tievenš, ōzš,
Caur sātмали leidz ausim dōrzā purni bōzš,
Ar dōrzinīku īzalaidā taidā runā:
Sok, kas tāv napatyka dzeivī munā,
Ka maņ i kūka myzys paūstļ nalaīd,
Kod bārnus teišam dōrzā salaiđ,
Kas augļus ād i aplosa?
Bet bārni kūka myzys naprosa,
Tai dōrzinīks jam atsoka.

ZEMNĪKS I CYUKA

Ar spāku sajiemš rūkōs orklam rogu,
Kaidš zemnīks nūsveidš dzyna sova dryvā vogu.
Jys beja eistīs meistars sovam dorbam,
 Jō lemesš orklam
 Kai iztacynōts tutyns grīzā rykom zāmeiti kai maizi
 I ailī kraistāja voi drupynōja tū - kai kuru ņaizi.
 Gon zemnīkam i dorbs, i dzeivā beja syura,
 Par tū jam vosor dryva viļņōja kai jyura.
I vysi, kas jam garum gōja,
Jū gūdam sveicynōja
I saucā sirsneigi: »Dīvs paleidz!«
Jam suplōk cyuka zāmi roka
 I mātōjās aiz skaudeibys kai troka,
 Ka jai nikaidys pyulis naleidz,
 Lai dīvpaleigu sajimš.
 Kū nūzavierīs kūrmuleitš, soka:
»Táv, cyuceņ, vajag acis rūkōs pajimš
I saprašš tū, ka strōdoj tu gon lelu šaļti,
A, kod nav lobuma nu tō, tod dīvpaleigu gaidi tu par veļti.«

VYSTU SAIMÁ

Beja gailš i beja vystys,

Vysi lelys ciltš.

Gailám sákstá kai puš lōpstys,

Vystom cakuly kai kryutš.

Čakla beja vystu saimá,

Orōjs beja gailš,

Vystom mīrs i vystom laimá,

Boda nav jōm baiš.

Vystys lauku dorbus dora,

Laiku paragūņoj gailš,

Vystys zámi ecāja i ora,

Sāklu sāja gailš.

Vāļ nav nūkoltusá rosa,

Gailš pi dorba vystys sauc,

Kaš ai kōjom, gryudus losa,

Palāc, vōrpys zámī trauc.

Ka gryb zemnīks laiku zynōtš,

Nav jam vajdzeigs stuņdinīks,

Pīnōk laiks, jam gailš sōc dzīdōtš,

Laiku nūsacātš jam nīks.

Drūsa beja vystu saimá,

Varūnš beja gailš,

Vystom mīrs i vystom laimá,

Vonoga nav baiš.

Atskrīn vonogs, gailš par sorgu,

Nalaiž jō pi vystom ītš,

Izslīn kryuti, golvu borgu,

Sasyt spōrnus, čārc i dzīd.

Kikirikū, gaileitš rōjās,

Kikirikū, brīsmys draud!

Vanadzenám bailis stōjās,

Vonogs bādojās i rauḡ.

A, kod varūnš drūs par māru,

Tod i vystom pīnōk gols.

Tikai verīs - na par garu

Vystu bārom dorōs ols.

DŌRZINĪKS I VABALÁ

Ai grōbekli i lōpstu rūkōs
Kaidš dōrzinīks pa dōrzu leikoj, mūkōs,
Gon zāmi cylōdams, gon ecādams, gon leidzynōdams vītys,
Kur pāčōk īstateitys rūtys
I rūzis, mogonys i jurginis, i mirtis
 Jam zīdāja kai raibīs puču dečš.
 Par tū i vysī dōrzinīku teicá,
 Tik vabalá klīdz šņōkdama: E, kū tys puču vecš!
 Kū lelu jys jums veicá?
I mās pa zāmi prūtom itai raktīs!
I patīsi jei roka olys syltōs naktīs
Voi ari reita saulī,
Bet roka olys tikai graulī.

ŠPEKULANTS

Iz ļaudim ņaizi beja izgōjusá taida slimeiba,
Ka sōcá vysi ņpekulāṭ
Ai preṇom, gūdu, tykumu - kam kaida beja veikleiba,
Tik tōļ, ka cyrkūs klouni īsōcá paṭ ūlys dāṭ,
 Kū rādādams, kaidš politikš,
 Jū sauksim vīnkōrši par lks,
 Paṭš sevī sprīdā tai:
 »E, lai nu, lai!
Dažš dyžōjās ai princypim!
Voi taidim tikṭ par ministrim?
Reḏz, cik nu prōtená tīm ir!
Māš īsim tī, kur vairōk ņkir!
 I nabogam, i bogotam
 Pa deputata omotam,
 Lai pāčōk tikṭ par īriedni voi bankeri.«
 Bet tyka jys par kurjeri
I prīcōjās, ka itai nūzabeidzās lītys,
Ka napalyka ņpekulejūtīs bez vītys.

VABALÁ I ŪDS

Pa reitam izarōpōsá nu olys,
Pi ūda, taidim vōrdim grīzās vabalá,
Kod pyutās atsasiedš tys iz graulis molys:
»Voi zyni, kaida kibelá?
As grybātum ai viersi pazaraudzāš spākim,
Bet kai par grākim,
Nav zynoms maņ, kur vieršam spāks: voi rogūs,
Voi tik nogūs?«
»Lai nabēs táv par ļaunu mynams,«
Jai soka ūds, »bet radzu, kūm, ka vierša spāks táv moz ir zynoms.
Iz roгим ūdi asmom symtim siediejuši jau -
Tī spāka nav!
Bet vieršam spāks ir ástī,
I daudzi beistamōks kai dažam zūbyns makstī;
Kod jys ai ásti pavalk,
Tod ūdu tyukstūšiom iz myužeibu zam sevá savalk.«

VYLKS I DZAGŪZÁ

»Ai dīvu, kūm!« tai dzagūzái vylks runōja.

»Kas gon tū dūmōja,

Ka tá tai suņu dauđz

I taidi ļauni ļaudš!

I cylvāki, i sunš

Tai plieseigi kai gunš.

Lai eņgelá táv bȳtu doba,

Ar jīm tá nasagaidät nikō loba.

As veļti mīra gaidieju -

Tik laiku zaudieju;

Tá ļaunu tik par kotru meļš.«

»Iz kureini tod, kūm, tovs ceļš?«

»As ejmu, kūm, iz taidu molu,

Kur vysi streidi daboj golu,

Kur cylvāku i zvieru storpā nav na tikai karu,

Paņ streidu nav, ni eisōku, ni garu;

I taida klusa mola tei,

Ka suni tī ni kūž, ni rej.

Tī dzeivōt nabȳš maņ par grāku, ni par kaunu.

Nu, palič, kūmeņ, vasala i maná napīmiņ ai ļaunu!

Gon tī mās dzeivōsim kai eiksš pa taukim -

Pa mežim, cīmim i pa laukim,

Na tai, kai tá, kur mozs i lels iz tevi kai iz zagli verās

I cyts pi reiklis čerās,

Ka mīra nav ni nakņ, ni dīn.«

»Nu, laimeigu táv ceļu!«

Tai soka dzagūzá. »A pasok maņ tū viņ,

Lai padūms muns táv nabȳtu par vālu,

Voi tá tu pamessi i tykumu, i zūbus?«

»Nu, kas par muļkeibu! Lai patš pi sevá taisu taidus rūbus?«

»Tod táv i tī b̄yṣ tei paṭ dalá,
Ka b̄yṣ táv ōda jōpamat i galá.«

STYMBYNS

Pa ceļu gōja veirs,
Jam beja nūdūms teirs:
Nu pošys dzeivis pōrzalīcynōt,
Caur kū var ļaudīs gūdu īmontōt.
Jys īt i rādž: stōv lapna figura,
Ar skaistu mieteli ir apsagta tōs mugora,
Iz kryutim medaļu i krystu dauđz.
Tod rādž, kai īt nu vysom molom ļaudš,
Kai kienenām jai klonōs
I gudri runōt monōs:
«Tik verīs, kūm! Kaidš borgs jam skots,
I kaida golvā lelu veiru capurá, kai rots.»
«I vādars jam,« tai soka cyts, «kai bunga.
Tū atrašļ vari tik pi lela kunga.»
«Bet tovu skaistu mieteli!»
Tai kaida bōba runā īzajauc,
Tys varātu par jaunu padarāt i veceli.
As tikai zynōt grybātum, kai taidu drābi sauc.
I tai cyts, nūzastōš ai znūtu, kūmu voi ai svōtu,
Teic kunga augumu, cyts pošu kuņdzeibu, cyts prōtu.
Bet itai vysim gudrojūt, iz ļaizi pazacālá auka,
Kas sovā celā vysu zámī slauka,
Ar spāku mieteli tai figurai nu placim nūrōvá
I gubenī pi ļaužu kōjom sakrōvá.
I breinōdamīs verās tagad ļaudš,
Kur beja lapna figura i medaļu, i krystu dauđz,
Tī stōv tik tukšīs stymbyns,
Nu kura, dauđz, jo vōrtim izīt varātu kaidš klymbyns.
Ni prōta jam, ni samanis,
Pa izpyvušu vydu saņ i spyrynojās tikai kamenis.

Bet kas jam beja mieteli iz placim licš,
I kai jys beja ļaudīs gūdā ticš,
Tō nasoka
I poša pōsoka.

DIVI SUNI

Pi saiminīka beja divi suni,
Ar kurīm patš jys līlājās: tī obi muni!
Bet kotram sunám dzeivá beja sovaída.
Kod Pynkys reiceibā dūts beja pogolms, škiunš voi aizgolda,
Tod Snipšam mōjōs breiva beja kotra ustoba,
I, kū jys dareja, tam saiminīka acīs beja taisneiba.
Caur tū storp sunim atsola i rodu brōleiba:
I cyts iz cytu rāja,
I viersum dubļus lāja.
Bet ŗaizi gadājās, kod purni izstīpš gulāja iz lūga Snipsts,
Kas paseiks beja augumā kai knipsts.
Jū īraudziejš, Pynka soka tai:
Nu, vasals, brōļ! Kai pateik táv pi saiminīka dorbs,
A maizá kai?
Voi dorbs
Nav skorbs?
Nikas! Grāks bŷtu peļōt, grāks!
Lai bŷtu maņ tys spāks,
Cik labi dzeivojās!
Muns dorbs: ai bārnim spielātīs, kod tī pa greidu vōļojās.
Nikas pi mŷsim dorba naskaita, ni munu pādu.
I gryuts táv vysu izstōstāt, kū ādu:
Nu sudobrōtom bļūdom gali, peirāgus i madu,
I kriejumeni cukrī saļdeitu par ladu.
Tod guļū as, kur grybādams: iz gultys, divana
Voi meiksta spylvyna.
I dzeivoju as teiri,
Taipať kai lely veiri.
Tik pazaver, kai skaisti muna spolva sukōta!
A tu, puiš, kai? Par kū pi tevá ástá taida pynkōta,

I spolva dubļōta?
Tys vyss nu saiminīka dorba!
Maņ dzeivá skorba.
Pa dīnu jōit gonūs,
I, kod īt nakts, tod lai tik monūs
Kai apsorgōt i pogolmu, i mōjis:
Tod cyloj tikai kōjis,
Voi viejputnis, voi leits,
Ka nazyni, kai sagaidāt, kod atīs reits.
Bet daboj par moksū,
Kai soka, sōnūs boksu
I, kod lobs prōts, tik maizis gorūzu
Voi kaulu.
A soki tu, kas esi apzaudziejš ai taukim kai ai čaulu
I kū as skaitieju par padauzu,
Kai tu pi saiminīka gūdā tyki?
Kas tī par breinumu! Kod tu pi dorba sevi lyki,
Pret saiminīku as iz pakaļsdejōm kōjom staigōju
I, kod ir vajdzeiba, tod ari rōpōju.

*

Niu, beigdams fabulu, as saceišu: lai palikt maņ par meli,
Ka nav pi ļaudim dzeivī parosti šī divi celi:
Cyts, maizi peļneidams, pi dorba dorbu kūpoj,
A cyts pret tīm, kam spāks, tik rōpoj.

MYUSYS ORŪJIS

Iz pīris zyrgam nūzamatušys storp ausim,
Kod tys pec aršonys iz sātu gōja sūlim gausim,
Div myusys itai līlājās pret ūdim:
Gon ļaudīs lomoj mūs, ka mās tik dauzūtīs ap pīna pūdim.
Bet pazaverit, mōseicys,
Cik loba ļaudim dorom
I kaidys asmom strōdneicys:
Mās ecejom i arom.

TAISNEIBA I VARA

Iz dzeivi Pārkiuņš palaisdams div mōsys - taisneibu i varu,
Jōm sacāja: tū zynomu jums doru,
Ka jiusim breivi nav nu sevá škiertīs,
Bet tō jums vārtīs,
Ka spākim kūpeigim pi kotra dorba čartīs.
Táv, taisneiba, kai gudrōkai - táv vajag varu vadāt,
I, vara, táv kai styprōkai, táv - dorbus darāt,
Kū taisneiba táv rōdās,
Jo cytaidi dorbs tevi pošu sūdās.
Bet kod šei bausleiba seņ beja aizmiersta,
I taisneiba nu varys stypri apspīsta.
 (Jo dzeivī tai: kam spāks,
 Tam bīži vairs nikas nav grāks.)
Jei nūsprīdá pret varu tīsu sōkt
I Pārkiuni lyugt paleigā jai nōkt.
Iz tīsu Pārkiuņš lyka atīt obom,
Lai iznāst sprīdumu par mōsu ļaunom dareišonom i par lobom,
Kur lītu itai sōcá taisneiba:
O vareigs padebešu tāvs i zibšņu metiejs!
Kas esi vysim celá rōdeitōjs i vediejs,
Voi tū kas irā redziejs,
Ka itaida storp mōsom bītu leidzeiba?
Kod varai dūts ir spāks i monts, i gūds
I varai vysi klonōs,
Tod maņ nu varys tikai sūds,
I jei tik monōs,
Kai maņ kur ļaudīs dūbi rakš,
Ka nabadzeibā maņ pret varys dorbim jōstrōdoj i dīn, i nakš.
«Bet tu, nag, pīmiersi,» jai Pārkiuņš atsoka,
«Ka varai dūta tikai laiceiba?

Par jū nōks cyta vara, styprōka,
Kod klonōs tāv i vysu ļaužu prōts, i vysa myužēiba.»

LŌCŠ PI DORBA

LŌcš ģraudzāja zemnģku, kas lūkus lĳcā

I labi peļņājās par tĳm iz tierga,

Pa mežu ģkarsš mātŌjās kai sperga

I sacāja: maņ seņ ir zynoma Ńei slĳcā,

I as tai varu dorbŌtĳs

I peļņātĳs.

Pec taida sprĳduma, kur pazaklaus, pa mežu eļš i brakš,

Muns lŌceitš strŌdoj tai, ka vysu kųki nākš.

I bārzu, ųzulu jys pĳlauzā bez gola;

Kur dāpi lĳk, tĳ kųku pušu dola,

A lųka nav kai nav.

Tod lŌceitš ģt pi zemnĳka i padųmu tĳ meklej sāv,

Jam saceidams: as lyudzu tovu spųdreibu

Maņ pasacāť, kas tei par gudreibu,

Ka naspieju as pataisāť nu kųka

Nivĳna lųka?

Tĳ gudreibys nikaidys nav,

Jam zemnĳks atsoka, tik prŌtenā i pacĳteibys pĳtryukst tāv.

DORBS I NATYKUMS

Ai dorbu natykumam beja jau nu vacīm laikim streidi.
Bet ņaizi, izlasiejs natykums tū breidi,
Kod dorbu apspīdā ai lykumu,
Jam nūsaceidami, cik ilgi atļauts ir jam strōdōt
I cik tōļ breivi ir par sevi gōdōt,
Patš apzametš par tykumu,
Ar dorbu natykums tai runā īzalaidā:
Par kū Dīvs maņ tik nabadzeibys strōpi laidā,
Kod tu nu taidys strōpis esi breivs?
Tik pazaverīs patš! Tu esi gluds
Kai zutš,
Kod maņ caur zōbokim lein dubleiši i seivs,
Caur purnim piersti verās,
I lonckorys ap celim perās.
A dorbs jam atsoka: Par iedīni i svōrkim gon tu esi gōdōjš,
Tik soki maņ, cik esi strōdōjš?

KIENENŠ I TRYBŪNS

Pec gorda dzierīnā kaidis kienenš, pīzaciels nu mīga,
Pi sevá lyka pasaukt̃ tautys trybūnu,
Kas dorbā beja izkaltis kai smylga,
I, pīdraudeidams jam ai zūbynu,
Tai sacāja: Tod tu maņ esi tys, kam tauta pakaļ skraida
I mōceibys kai gaismenis nu tovys mutis gaida,
A sovā storpā meļš,
Ka asūt aizžūgōts da maná ceļš!
Cik ilgi nosōsi tu steivū sovu golvu
I nanūlīksi jōs pret munu grybu?
Voi nazyni, ka varu tevi meikstu padarāt̃ kai olvu,
Par oklu i par klybu;
Ka maņ tei vara ir,
Kas steivū gaļveni nu placim škir?
Tu pazaver, kai tī pi muna golda gonōs
Kas maņ klonōs!
Bet lai jau, lai!
Šū ņaizi grybu aizmierst tovus porōdus i darāt̃ tai:
Ir munā krōtuvī i sudobrs, i zalts, i dōrgi svōrki,
Tu tikai pazaklonīs maņ, kai vari, kai mōki,
I tevi apbieršu ai montu i ai gūdu.
Ka nā, to gaidi tikai sūdu.
Bet trybūns atsoka: lai palīk táv i zalts, i tova manteiba!
Maņ dōrgōka ir taisneiba i napierkama breiveiba.«

CYUKA

Nu myga izleidusá
I iedīni ai sili apgōzusá,
Lai dubļus pazapārt,
Īt cyuka pazavārt,
Kas loba ir pi ļaudim.
Tī atrodusá mieslīni, jei izarakņōjās pa s-dim,
Pi kuknis izamaudoj sūmozgōs leidz ausim
I grīžās atpakaļ iz mygu sūlim gausim,
Ai dublim apzagrōvusá, kai jau tei pošā cyuka.
— Nu, kas? Jū vaicoj ōzš. Voi tī kō tryuka?
As dzierdieju nu daudzim,
Ka bogota i teira dzeivá ir pi ļaudim,
Kai tī nu boltom bļūdom ād i lels, i mozs,
I zīmā nastaigoj nivīns ni plyks, ni boss;
Ka tī ir zeilis, sudobrs i zalts iz ļaudim speiđ,
I gludys greidys, tai ka kōjis sleiđ.
Voi tys nav teļš,
Jam atbiļđ ausainá, kas itai meļš!
As zviereju pi sova myga,
Ka tī tyspať, kai i pi mýsu — tei pošā lyga,
Tū as táv soku.
Jau dīsgon as pa mieslīni i dublim roku,
Bet naatrodu as ni zeīļu, sudobra, ni cytys manteibys,
Ni ari teireibys.

*

Ai itū fabulu as nagrybu nivīnu kaitynōť,
Bet nadreikstu i tō, kas malns ir, balynōť.
I tō pec saceišu, ka i pi cylvākim, pi daža loba,
Ir tei pať cyukys doba.
Ka ļaudš tī nikō nagryb rádžāt dīn i naktīs,

Kai bīdnus dubleišus, kur raktīs.

MEDINĪKI

Pi ļaudim jau aizvīnam beja taida politika,
Ka jīm nikod nivīnam napatyka
Īt cytam paleigā, lai jū nu bādys glōbt,
Lai gon jīm pāčōk vajag pošim bādā kōpt.

*

I tai! Iz medeibom pret lōci beja izgōjš vasals medinīku bors.
Jīm beja drūs i nalūkamīs gors
Pi zāmis parauļ pynkaini,
Lai varātu sāv pataisāt, kas kažuku, kas ausaini.
Bet vīgli nav jau nav, kod īt pret taidu zutyņu,
Kai lōčš, ai vīnu tutynu.
Gon styprōkīs i drūsōkīs nu vysim Donš,
Kas nabeja ni pōrōk jaunūs gadeņūs, ni vacūs,
Ai lōci sazačārā placūs,
Ka breinōjās i Berns, i Benš, i Tonš,
Kai jī, ai lōci spākōdamīs, vōrtejōs pa zāmi.
Bet kur lai taidus draugus jemi,
Kas breidī galeigā
Tāv nōktu paleigā?
Tod, sevī maneidams, ka styprys pretinīks, jau Donš i sauc, lai īt,
Bet draugim palīk ausš cīt, kai cīt.
Jī tikai klīdz: tu verīs,
Pi reiklis lōčam čerīs,
Tik ōdys nasamaitoj!
I cyts: Voi styprs lōčš? vāļ īzavaicoj.
Kū rādzādams, Donš lōceiti iz breidi valī palaidá,
Kod pošam spākojūtīs dvašys pītryuka.
A kas nu nūtyka?
Lōčš palaists medinīkus bieglus apkūdá.

